

*ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΓΡΑΦΗΣΗΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ*

Γιώργος Χριστοδούλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
gxristod@jour.auth.gr

Περίληψη

Η κοινότητα των ελληνικών βιβλιοθηκών, από τις αρχές της δεκαετίας του 1960, επεδίωκε μορφές συνεργασίας, καθώς και τη δημιουργία συλλογικού καταλόγου (αρχικά έντυπου) που θα προσέφερε τη δυνατότητα αναζήτησης βιβλιογραφίας και εντοπισμού του επιθυμητού υλικού σε εθνικό επίπεδο. Λόγω έλλειψης πόρων αλλά κυρίως συντονιστικού οργάνου, οι επιδιώξεις αυτές ουδέποτε υλοποιήθηκαν. Οι βιβλιοθήκες παρέμειναν απομονωμένες μεταξύ τους, σε επίπεδο κοινών καταλογογραφικών πρακτικών και δημιουργίας βιβλιογραφικών αρχείων, για πολλά χρόνια (μέχρι το τέλος της δεκαετίας '90). Κυρίως όμως δεν αναπτύχθηκαν ελληνικά βιβλιοθηκονομικά εργαλεία και η προσαρμογή κάποιων ξένων στα ελληνικά (Θεματικές Επικεφαλίδες Εθνικής Βιβλιοθήκης, μετάφραση Anglo-American Cataloguing Rules) ήρθαν με αρκετή καθυστέρηση και δεν εφαρμόστηκαν απ' όλους, κατά το δοκούν. Ακόμα και σήμερα κοινές συλλογές καταλογογραφούνται ξεχωριστά από την κάθε βιβλιοθήκη, με διαφορετικές πρακτικές, πολιτικές και πρότυπα. Σήμερα βέβαια, έχουμε την δυνατότητα, ή την πολυτέλεια, πολλών συστημάτων για τον εντοπισμό υλικού σε εθνικό επίπεδο (Βλέπε Ζέφυρος, Αργώ, Συλλογικός Κατάλογος) με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους. Ο Συλλογικός Κατάλογος των Ελληνικών Ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, με την οργανωτική δομή του, μπορεί να αποτελέσει τη βάση στη διαμόρφωση ενός συνεργατικού μοντέλου καταλογογράφησης που θα λύσει προβλήματα που ταλανίζουν χρόνια τώρα την ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα.

Με βάση τα παραπάνω η παρούσα εισήγηση προτείνει ένα μοντέλο συνεργασίας, αρχικά βασισμένο στην υπάρχουσα οργανωτική δομή του Συλλογικού Καταλόγου, και σε μία νέα επιθυμητή οργανωτική δομή. Έτσι, περιγράφονται οι δράσεις και οι στόχοι των σημερινών Διαρκών Επιτροπών του Σ.Κ. σε ένα άμεσα εφαρμόσιμο μοντέλο συνεργασίας καθώς και κάποιες σκέψεις για αλλαγές της δομής προς ένα βέλτιστο μηχανισμό και μοντέλο συνεργασίας. Κοινή συνιστάμενη και βασικά συστατικά θα αποτελούν ο Συλλογικός Κατάλογος, το Εθνικό Αρχείο Καθιερώσεων, κοινά βιβλιοθηκονομικά εργαλεία και συνεργατική συνείδηση. Συμφωνίες θα πρέπει να προκύψουν αρχικά στην πολιτική περιγραφικής (εγγραφή πυρήνας-Core Record κ.λπ.) και θεματικής καταλογογράφησης (Θεματικοί κατάλογοι κ.λπ.) και κατ' επέκταση στην εφαρμογή προτύπων, εργαλείων και υπηρεσιών.

Τελικός στόχος, η εναρμόνιση σε κοινά βιβλιογραφικά πρότυπα και πρακτικές που θα βοηθήσουν στη βελτίωση των τοπικών καταλόγων και κατ' επέκταση του Συλλογικού, προσφέροντας παράλληλα τη βέλτιστη βοήθεια προς τους χρήστες μας στην αναζήτηση βιβλιογραφίας και διαδανεισμού.

Λέξεις Κλειδιά: Συνεργατική Καταλογογράφηση, Τυποποίηση, Συλλογικοί Κατάλογοι/Ελλάδα, Αρχεία καθιερωμένων όρων, Εγγραφή πυρήνας

Keywords: Standardization, Cooperative Cataloging, Authority files, Union Catalogs/Greece, Subject Cataloging, Descriptive Cataloging/Core Records

Εισαγωγή

Διάφορες κοινοπραξίες συστήνονται ανά τον κόσμο σε μία προσπάθεια να εξασφαλιστεί μία ευρύτερη δυνατή διαθεσιμότητα βιβλιογραφικών και καθιερωμένων εγγραφών όσο πιο περιεκτική και πιο οικονομική γίνεται. Ορισμένες απ' αυτές παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και προσφέρονται για παρατήρηση ενόψει του δικού μας σχεδιασμού συνεργασίας.

Μία προσπάθεια που εμφανίζει αρκετές ομοιότητες και χαρακτηριστικά με το δικό μας περιβάλλον είναι αυτή της Πολωνίας (Sroka, 1997). Το 1992 με αφορμή την εφαρμογή κοινού προγράμματος αυτοματισμού (VTLS) προχώρησαν στη δημιουργία κοινοπραξίας για να αντιμετωπίσουν προβλήματα που σήμερα αντιμετωπίζουμε κι εμείς. Αποφάσισαν να εφαρμόσουν όλες USMARC γιατί, όπως αναφέρει η Sroka (1997, p. 183), η μορφή του δίνει τη δυνατότητα ομαλής αντιστοίχισης βιβλιογραφικών και καθιερωμένων εγγραφών. Απαραίτητη θεωρήθηκε, επίσης, η δημιουργία ενός κοινού αρχείου καθιερωμένων όρων, σε μορφότυπο USMARC-authority, και η συμφωνία να χρησιμοποιούν στην καταλογογράφηση τους μόνο τη «σωστή» μορφή των επικεφαλίδων, αυτή δηλαδή που θα απορρέει από το κοινό αρχείο που θα δημιουργούνταν. Προέκυψε παράλληλα η ανάγκη μετάφρασης του προτύπου και των οδηγιών του για τις διάφορες μορφές υλικού καθώς και να γραφτούν ή μεταφραστούν διάφορα άλλα εγχειρίδια (USMARC format for authority data κ.λπ.). Το 1996 συστήθηκε ένα κεντρικό όργανο για την επίβλεψη αυτού του κοινού αρχείου καθιερώσεων (Formats and Authority Files Center) με στόχο τη δημιουργία και συντήρηση του Αρχείου και την παροχή επιμορφωτικών σεμιναρίων. Αυτή η ενέργεια εξασφάλισε τη μεγάλη αύξηση των καθιερωμένων επικεφαλίδων μέσα σε λίγα χρόνια (από 15.000 το 1991 σε 172.000 το 1997) και κυρίως τη μείωση των πολλών καθιερωμένων εγγραφών για την ίδια βιβλιογραφική εγγραφή (αρχικά 1,07 καθιερωμένες εγγραφές ανά βιβλιογραφική εγγραφή φτάνοντας μετά από 5 χρόνια σε 0.51 καθιερωμένες εγγραφές ανά βιβλιογραφική εγγραφή). Λόγο πολλών ελλείψεων στο αρχείο καθιερώσεων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Βαρσοβίας συστήθηκε ένα νέο αρχείο (KABA) που προέκυψε από τα καθιερωμένα αρχεία των Ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, τα οποία βέβαια εμπεριείχαν πολλές επικεφαλίδες της Εθνικής της Βιβλιοθήκης. Κύριοι οδηγοί για τη δημιουργία θεματικών επικεφαλίδων αποτελούν το γαλλικό αρχείο καθιερώσεων RAMEAU και οι θεματικές επικεφαλίδες της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου (LCSH). Κατά τη δημιουργία νέου θέματος ο καταλογογράφος ελέγχει πρώτα της προαναφερθείσες πηγές και μεταφράζει ή ερμηνεύει τη λέξη δημιουργώντας επικεφαλίδες που τηρούν τους κανόνες της γλώσσας του.

Κάποιοι γείτονες μας ανέπτυξαν επίσης συνεργασία. Το COBISS αρχικά δημιουργήθηκε στην πρώην ενωμένη Γιουγκοσλαβία και σήμερα διατηρείται πλέον στη Σλοβενία (Seljak, 2000) ως εθνικός συλλογικός κατάλογος με τη μορφή του κύριου (master) καταλόγου όπου η καταλογογράφηση γίνεται κεντρικά. Μόνο όταν δεν υπάρχει μία βιβλιογραφική ή καθιερωμένη εγγραφή στην κεντρική βάση τότε δημιουργείται από τον εκάστοτε καταλογογράφο. Αυτονόητη είναι η χρήση κοινού προτύπου και κανόνων. Αυτός ο κατάλογος αποτέλεσε τη βάση συνεργασίας μεταξύ των βιβλιοθηκών και το περιβάλλον για την ανάπτυξη κι άλλων εργαλείων και βάσεων δεδομένων καθώς και την ενοποιημένη πρόσβαση σε διεθνείς βάσεις και προμηθευτές (Swets, OCLC).

Στις ΗΠΑ έχουμε την ανάπτυξη του γνωστού PCC (Program for Cooperative Cataloging)¹ που αποτελείται από τα τμήματα BIBCO (Bibliographic cooperative program), NACO (Names authority cooperative program), SACO (Subject authority cooperative program), CONSER (Cooperative Online Serials Program). Στο πρόγραμμα συμμετέχουν εκτός των μεγαλύτερων βιβλιοθηκών των ΗΠΑ, η Εθνική Βιβλιοθήκη του Καναδά και η Βρετανική Βιβλιοθήκη. Ο ορίζοντας του είναι διεθνής και το πρόγραμμα είναι ανοιχτό σε συνεργασίες με βιβλιοθήκες άλλων χωρών. Αποτελεί πρότυπο συνεργασίας σε επίπεδο καταλογογράφησης για όλες τις βιβλιοθήκες του κόσμου και η κύρια πηγή παραγωγής βιβλιογραφικών και καθιερωμένων εγγραφών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στη Βρετανία διαθέτουν ένα φυσικό Συλλογικό Κατάλογο (COPAC) καθώς και καταναμημένους (τους αποκαλούμενους Clumps). Για να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα των συστημάτων τους έτρεξαν ένα πρόγραμμα με την ονομασία CC-Interop (Macgregor, 2005). Το βασικό συμπέρασμα που κατέληξαν είναι ότι χρειάζονται περισσότερο οργανωτικές παρά τεχνικές λύσεις και πρέπει να επανεξετάσουν κυρίως τις πρακτικές ευρετηρίασης και καταλογογράφησης. Οι βασικές ενέργειες που πρέπει να δρομολογήσουν ώστε οι βιβλιοθήκες ξεχωριστά αλλά και ως κοινοπραξίες να κατευθυνθούν προς την επίτευξη της διαλειτουργικότητας (Dunsire & Macgregor, 2004), συνοψίζονται στα εξής: α) πρέπει να αναπτυχθούν περιγραφικές οδηγίες για το ελάχιστο επίπεδο καταλογογράφησης και τα σημεία πρόσβασης, β) μεγαλύτερη συμμετοχή στο PCC, γ) καταναμημένη καταλογογράφηση για ψηφιακές πηγές, δ) να αναπτυχθούν μηχανισμοί επικοινωνίας μεταξύ των καταλογογράφων, ε) να προσδιοριστούν μοναδικά αναγνωριστικά (identifiers) για τις συλλογές και τις τοποθεσίες τους, στ) διαρκή εξέταση τις μελλοντικής εφαρμογής του FRBR και ζ) μεγαλύτερη επαφή με τις ανάγκες των τελικών χρηστών. Αυτές τις διαπιστώσεις του προγράμματος CC-Interop (Macgregor, 2005, σ. 240) μπορούμε να τις θεωρήσουμε κοινές και στο δικό μας περιβάλλον.

Ο Συλλογικός Κατάλογος των Ελληνικών Ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, με την οργανωτική δομή του, μπορεί να αποτελέσει τη βάση στη διαμόρφωση ενός συνεργατικού μοντέλου καταλογογράφησης που θα βοηθήσει στην ποιοτική αναβάθμιση των μεταδοδομένων που προσφέρονται σε εθνικό επίπεδο και τη συνακόλουθη βελτίωση των υπηρεσιών προς τους χρήστες

Διαλειτουργικότητα. Το ζητούμενο.

Διαφοροποιήσεις στην πολιτική και τις πρακτικές καταλογογράφησης και ευρετηρίασης είναι αυτές που εμποδίζουν τη σημασιολογική διαλειτουργικότητα των συστημάτων και δυσκολεύουν τα διάφορα καταναμημένα συστήματα. (Lynch, 1997; Moen, 2001b;). Αυτό επηρεάζει όλες τις μορφές αναζήτησης αλλά κυρίως τις αναζητήσεις με «θέμα» και «Λέξεις κλειδιά». Όπως αναφέρει ο Macgregor (2005), η μόνη ορατή στρατηγική είναι να θέσουμε σε λειτουργία κάποιες μορφές συνεργασίας αναφορικά με πρακτικές καταλογογράφησης και ευρετηρίασης. Η μόνη γνωστή προσπάθεια στη βιβλιογραφία που θέτει τα προβλήματα διαλειτουργικότητας που προκύπτουν από τις διαφοροποιήσεις των πρακτικών είναι αυτή του CAIRNS Cataloguing and Indexing Working Group (2000).

Αναγνωρίζεται γενικότερα ότι ένας φυσικός Συλλογικός Κατάλογος μπορεί να αποτελέσει από μόνος του μέρος ενός μεγαλύτερου καταναμημένου συλλογικού καταλόγου. Είναι απαραίτητη λοιπόν η ανάπτυξη καταλογογραφικών οδηγιών που θα βοηθήσουν τους καταλογογράφους να εναρμονιστούν και να υιοθετήσουν πρακτικές

¹ 2004, www.loc.gov/catdir/pcc (ημερομηνία πρόσβασης 6 Αυγούστου 2007),

που θα ενισχύσουν αυτή τη διαλειτουργικότητα. Εν κατακλείδι, οι βιβλιοθήκες χρειάζεται να σκέφτονται παγκόσμια πριν δράσουν τοπικά.

Από παράδειγμα αυτής της παγκόσμιας λογικής που συμβάλλει στη σημασιολογική διαλειτουργικότητα του ενιαίου ψηφιακού περιβάλλοντος πληροφόρησης αποτελεί η προσπάθεια VIAF (Virtual International Authority File) (Morris, 2003). Πρόκειται για μία συνεργασία μεταξύ της LC της OCLC και της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γερμανίας που θα προσφέρει ανοιχτή πρόσβαση σε 5,8 εκατομμύρια καθιερωμένες εγγραφές ονομάτων, συνδεδεμένες με βιβλιογραφικές, με την πεποίθηση ότι θα συμβάλλουν ως θεμελιώδες κομμάτι στο «Σημασιολογικό ιστό» (Semantic Web) που δημιουργείται. Κάνοντας παράλληλα την καταλογογράφηση πιο αποδοτική, την αναζήτηση πιο ακριβής και τους καταλόγους των βιβλιοθηκών μέρος των μικτών πληροφοριακών εργαλείων που χρησιμοποιούνται από τους ερευνητές στο Web.

Αυτή η προσπάθεια δίνει μία απάντηση στις διάφορες φωνές στη χώρα μας που αντιτίθενται στη συστηματική ενασχόληση με τις καθιερώσεις ονομάτων και θεμάτων, ως κάτι παρωχημένο και ανούσιο χρηστικά. Θα ήθελα να επισημάνω ότι η ανάπτυξη καθιερωμένων αρχείων δεν αποτελεί μέρος της σχολαστικότητας και αυτοϊκανοποίησης των βιβλιοθηκονόμων αλλά εργαλείο ακριβούς και σημασιολογικής αναζήτησης στο σημερινό πληροφοριακό περιβάλλον καθώς και σε αυτό το παγκόσμια ενοποιημένο που έρχεται.

Σημερινό μοντέλο συνεργασίας στα πλαίσια του ΣΚ

Με γνώμονα τη διαλειτουργικότητα, σε εθνικό και κατ' επέκταση σε διεθνές επίπεδο, θα πρέπει να κινηθούν και οι δικές μας προσπάθειες συνεργατικής καταλογογράφησης. Η δομή του ΣΚΕΑΒ με τις επικουρικές-συμβουλευτικές Διαρκείς Επιτροπές προσπαθεί να εργαστεί επάνω σε αυτή την κατεύθυνση. Το έργο των επιτροπών όπως αυτό περιγράφεται σε άρθρο του Συντονιστή του Συλλογικού Καταλόγου Φ. Τσιμπόγλου (2006), καθώς και το πλαίσιο λειτουργίας των επιτροπών έχει ως εξής:

«...Οι Επιτροπές συγκροτήθηκαν από έμπειρους καταλογογράφους που προέρχονται από όλο το φάσμα των βιβλιοθηκών και τις εκπαίδευσης, αλλά δεν εκπροσωπούν τους φορείς. Ex officio συμμετέχουν καταλογογράφοι της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος (ΕΒΕ), για την εναρμόνιση της πολιτικής με την ακολουθούμενη από τη ΕΒΕ. Τα μέλη των Επιτροπών εισηγούνται θέματα, αλλά τροφοδοτούνται και από δύο ακόμη πηγές: α) Τα εκάστοτε ευρήματα που εντοπίζονται από τους βιβλιοθηκονόμους του Συλλογικού Καταλόγου και β) τα μηνύματα με παρατηρήσεις, σχόλια, κρίσεις και εισηγήσεις χρηστών μέσω της ιστοσελίδας του Συλλογικού Καταλόγου, τα οποία συγκεντρώνονται, ομαδοποιούνται, κατά το δυνατόν, και προωθούνται στις Επιτροπές. Μετά την επεξεργασία των εντοπιζόμενων προβλημάτων, ετοιμάζονται προτάσεις που εκτίθενται σε δημόσια κρίση. Λαμβάνοντας υπόψη τις δημόσιες κρίσεις, οι Διαρκείς Επιτροπές αποφασίζουν τις τελικές εισηγήσεις που αφορούν την εφαρμοστέα ενιαία πολιτική καταλογογράφησης.»

Στις πρώτες συναντήσεις των επιτροπών έγινε αμέσως κατανοητό ότι δεν έπρεπε να ασχοληθούν μόνο περιπτώσιολογικά με λάθη που εμφανίζονται, και κατ' εξακολούθηση γίνονται από τους καταλογογράφους, αλλά να συμβάλλουν ώστε να οργανωθεί εκείνος ο μηχανισμός που απαιτείται για να λειτουργήσει ένα μοντέλο συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Έτσι, η δουλειά των επιτροπών ξεκίνησε στη βάση της καταγραφής των προβλημάτων και των διαφορετικών πολιτικών και πρακτικών όπως αυτές απεικονίζονται μέσα στον ΣΚ αλλά και με

ερωτηματολόγια που στάλθηκαν στους υπεύθυνους βιβλιοθηκονόμους. Δόθηκε η ευκαιρία έτσι να προχωρήσουν στη σύνταξη κάποιων αρχικών οδηγιών και καλών πρακτικών ως πρωτόλειες ενέργειες (παρουσιάστηκαν στην ημερίδα του Συλλογικού Καταλόγου²) που θα ωθήσουν στην περαιτέρω ανάπτυξη ενός συστήματος συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών. Η δουλειά των επιτροπών όπως προσδιορίζεται στο άρθρο του Τσιμπόγλου (2006), και αναφέρθηκε παραπάνω, μπορεί να τεθεί σε λειτουργία αφού όμως προηγηθούν η περιγραφή των βασικών αρχών λειτουργίας του συστήματος συνεργασίας και οι πρώτες οδηγίες καλών πρακτικών που θα αποτελέσουν τη βάση ομογενοποίησης αλλά και το πεδίο συζήτησης. Πρώτα απ' όλα όμως θα πρέπει να διαμορφωθεί το περιβάλλον επικοινωνίας μεταξύ των καταλογογράφων και ο «χώρος δημόσιας κρίσης» που θα αποτελέσουν το σημείο συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων. Η προσπάθεια έχει ξεκινήσει με το Forum του ΣΚ, αρκεί να χρησιμοποιηθεί απ' όλους και να συνοδευτεί πιθανόν και από τη λειτουργία ενός mailing list αλλά και τη συχνή έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων. Ο ιστότοπος του ΣΚ μπορεί να αποτελέσει τον κοινό τόπο συνάντησης, ενημέρωσης και διαλόγου μια και ξεκίνησε ήδη υπηρεσίες όπως το forum, φιλοξενεί τα Καθιερωμένα Αρχεία Ονομάτων και Θεμάτων της LC και αναρτά όλες τις οι ενέργειες, αποφάσεις και πολιτικές που απορρέουν από τις διάφορες ομάδες εργασίας.

Προτεινόμενη δομή (πρότυπο PCC)

Έχοντας σήμερα το βασικό συστατικό για την ανάπτυξη της συνεργασίας, το Συλλογικό Κατάλογο, μπορούμε να επεκτείνουμε το σχεδιασμό και να θεσμοθετήσουμε ένα σύστημα συνεργατικής καταλογογράφησης στα πρότυπα του PCC³. Η μεταφορά και προσαρμογή τεχνογνωσίας μπορεί να προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες προς τις δικές μας βιβλιοθήκες δίνοντας παράλληλα τη δυνατότητα εναρμόνισης και συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο. Η παραγόμενη ποσότητα μεταδεδομένων σε εθνικό επίπεδο μπορεί να γίνει ποιοτικότερη και οικονομικότερη προσβλέποντας στη διαλειτουργικότητα κάτι που θα φέρει διεθνείς συνεργασίες για ανταλλαγή εγγραφών και τη συμμετοχή μας στο παγκόσμιο περιβάλλον πληροφόρησης.

Ένα πιθανό οργανωτικό μοντέλο που συνάδει με το PCC αλλά και με τον δικό μας αρχικό σχεδιασμό μπορεί να είναι το παρακάτω και να αποτελείται από:

1. *Επιτροπή Πολιτικής* που θα είναι υπεύθυνη για την καθοδήγηση του προγράμματος στο σύνολό του: για την ανάπτυξη, αναθεώρηση και σχεδιασμό στρατηγικών και στόχων. Ως μέλη της επιτροπής θα πρέπει να είναι τουλάχιστον: ο συντονιστής του ΣΚΕΑΒ, ένας εκπρόσωπος της ΕΒΕ, δύο μέλη από τις επιτροπές Θεματικής και Καταλογογράφησης, ένας πληροφορικός του ΣΚΕΑΒ.

Στη συνολική διαχείριση του Προγράμματος θα υπάρχουν δύο Διαρκείς Επιτροπές (όπως και σήμερα) και τρεις Ομάδες Εργασίας. Οι ομάδες εργασίας μπορούμε να θεωρήσουμε ότι αποτελούν την κύρια δομή του ΣΚΕΑΒ και είναι αυτές που υλοποιούν. Οι ομάδες σε κάθε περίπτωση συνεργάζονται με τις επιτροπές για το σχεδιασμό δράσεων.

2. *Διαρκής Επιτροπή Καταλογογράφησης*—παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα και την ορθότητα των εγγραφών. Δημιουργεί διαδικασίες, προτείνει αλλαγές σε

² http://www.unioncatalog.gr/ucportal/index.php?option=com_wrapper&Itemid=65 (ημερομηνία πρόσβασης: 14 Αυγούστου 2007)

³ Program for Cooperative Cataloging. Governance Document. Revised November 3, 2006 and Approved April 2007. Διαθέσιμο από: <http://www.loc.gov/catdir/pcc/governance.html> (ημερομηνία πρόσβασης 10 Αυγούστου 2007).

πολιτικές και στρατηγικές, αναπτύσσει τεκμηρίωση, και συμμετέχει στην ανάπτυξη προτύπων σε όλα τα format.

3. *Διαρκής Επιτροπή Θεματικής Καταλογογράφησης*—όπως η προηγούμενη επιτροπή, παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των εγγραφών καθιέρωσης. Δημιουργεί διαδικασίες, προτείνει αλλαγές σε πολιτικές και στρατηγικές, αναπτύσσει τεκμηρίωση, και συμμετέχει στην ανάπτυξη προτύπων σε όλα τα format.

4. *Ομάδα εργασίας Αυτοματισμού* --προσδιορίζει ζητήματα αυτοματοποίησης προκειμένου να εφαρμοστεί η αποστολή του προγράμματος, διατυπώνει τις τεχνικές προδιαγραφές προς τους προμηθευτές, και διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των συμμετεχόντων του προγράμματος με την υποστήριξη των βιβλιογραφικών εργαλείων.

5. *Ομάδα προτύπων*-- αναπτύσσει και προωθεί τη χρήση των αμοιβαία αποδεκτών προτύπων που υποστηρίζουν τη δημιουργία και την ευρεία χρήση εγγραφών κατά τρόπο οικονομικώς αποδοτικό.

6. *Ομάδα εργασίας Εκπαίδευσης*— προγραμματίζει επιμορφωτικά σεμινάρια για τους καταλογογράφους και workshops, στα πλαίσια της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης.

Ζητήματα αναφορικά με τη διοίκηση, εκπροσώπηση, εκλογή των μελών κ.λπ. θα πρέπει να συμφωνηθούν από τα εμπλεκόμενα μέρη. Άλλες ομάδες εργασίας που αφορούν στα πρώτα στάδια λειτουργίας του μηχανισμού θα πρέπει να εξεταστούν.

Αρχεία Καθιρώσεων

Αυτό που κύρια χρειαζόμαστε όμως είναι η σύσταση ενός Εθνικού Αρχείου Καθιρώσεων το οποίο όλοι θα συμβουλευόμαστε και θα ενημερώνουμε. Επίσης, κοινά υποστηρικτικά εργαλεία και βοηθήματα. Χωρίς αυτά δεν μπορούμε να μιλάμε για συνεργασία, κοινές πρακτικές κ.λπ.

Ο Συλλογικός Κατάλογος καλείται να καλύψει την ανάγκη δημιουργίας εθνικών αρχείων καθιρώσεων με συνεργατική προσπάθεια και συλλογική ευθύνη, κάτι που προτάθηκε ήδη στην αρχική μελέτη για τη δημιουργία του Συλλογικού Καταλόγου (ΕΠΕΑΕΚ, 1997). Για τη λειτουργία και στήριξη του προαναφερόμενου Αρχείου Καθιρώσεων απαιτείται ίσως η Λειτουργία ενός «Γραφείου Καθιρώσεων» στο παράδειγμα του PCC (SACO-Subject Authority Cooperative program, και NACO- Names Authority Cooperative program). Απαραίτητες ενέργειες που πρέπει να δρομολογηθούν για τη σύσταση του Αρχείου είναι:

1. Να διατυπωθούν οι Αρχές λειτουργίας και συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων βιβλιοθηκών,
2. Να συσταθεί το Γραφείο Καθιρώσεων το οποίο θα είναι υπεύθυνο για την ενημέρωση, διατήρηση, συντήρηση και επικύρωση των θεμάτων (επικουρούμενου από τις Επιτροπές), και τη συστηματική διοχέτευση αλλαγών ή μεταβολών προς το Συλλογικό Κατάλογο και κατ' επέκταση στις επιμέρους Βιβλιοθήκες (Monthly Bulletin),
3. Να αναζητηθεί το κατάλληλο Λογισμικό που θα φιλοξενεί τις καθιερωμένες εγγραφές (αγορά έτοιμου ή κατασκευή του με εθνική τεχνογνωσία).
4. Ως εκκίνηση για το αρχείο μπορούμε να βασιστούμε σε σημαντικές και συστηματικές εργασίες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, το Πάντειο Πανεπιστήμιο, το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, την Εθνική Βιβλιοθήκη κ.ά.

Το αρχείο καθιερωμένων θεμάτων της ΕΒΕ παρ' όλες τις ατέλειες και ελλείψεις του αποτελεί σήμερα το μεγαλύτερο αρχείο καθιερωμένων θεμάτων στην ελληνική γλώσσα με την πιο ολοκληρωμένη συνδετική δομή και θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση για την περαιτέρω συνεργατική βελτίωση και ανάπτυξή του.

Αρχεία καθιερωμένων θεμάτων τοπικών συστημάτων, που αποδίδουν στην ελληνική γλώσσα θεματικές επικεφαλίδες της LCSH, θα μπορούσαν να συναποτελέσουν ένα βοηθητικό αρχείο-πηγή για τον εμπλουτισμό του ΕΒΕΚΘ και τον μετασχηματισμό του στο Εθνικό Αρχείο Καθιερωμένων Θεμάτων (ΕΑΚΘ).

Η ανάγκη για τη σύσταση του παραπάνω γραφείου για τη στήριξη ενός κοινού αρχείου καθιερώσεων είναι έκδηλη αν αναλογιστούμε την έλλειψη ενός επαρκούς και διαρκώς ανανεωόμενου Ελληνικού Αρχείου θεμάτων και ονομάτων που όλοι θα συμβουλευόμαστε. Οι έλληνες βιβλιοθηκονόμοι εργάζονται τοπικά κάνοντας επαναλαμβανόμενες εργασίες όπως: της ερμηνείας των θεμάτων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου, διαφορετική χρήση του MARC authority και κ.λπ.. Αν παρατηρήσουμε τις εγγραφές του Συλλογικού Καταλόγου γίνεται εύκολα αντιληπτό το πρόβλημα συνεργασίας και ερμηνείας των κανόνων, η διαφορετική αντιμετώπιση στη συμπλήρωση των authority files, η επανάληψη λαθών και τελικά αυτή καθ' αυτή η ποιότητα των εγγραφών. Παράδειγμα, ελληνικά και αγγλικά authorities (τις περισσότερες φορές όχι συμπληρωμένα) χωρίς σύνδεση μεταξύ τους με την αναφορά του όρου που μεταφράστηκε να δηλώνεται σε διάφορα πεδία ή να μην δηλώνεται καθόλου.

Η τυποποίηση της εργασίας μας (εγγραφή πυρήνας)

Έχοντας ως κοινή δεξαμενή το Συλλογικό Κατάλογο, κοινά αρχεία καθιερώσεων και κοινές πρακτικές και κανόνες όλες οι βιβλιοθήκες μπορούν να εναρμονιστούν και να συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Μπορούν να είναι παράλληλα δημιουργοί και πελάτες. Απαραίτητες θεωρούνται αρχικά κάποιες συναντήσεις εργασίας, σεμινάρια, τυποποίηση της εργασίας και συμφωνίες σε κάποιες βασικές αρχές. Κάθε βιβλιοθήκη μπορεί να προσφέρει νέες εγγραφές (βιβλιογραφικές ή καθιερωμένες) μέσα από τυποποιημένες διαδικασίες και τρόπους (π.χ. φόρμες νέου θέματος ή διόρθωσης-σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή- βάση γραπτών οδηγιών). Κάθε εγγραφή θα φέρει τον κωδικό της βιβλιοθήκης που τη δημιούργησε ή την τροποποίησε καθώς και διακριτικά που θα δηλώνουν ότι προέκυψε με βάση τις αρχές και τα πρότυπα του προγράμματος συνεργασίας. Για παράδειγμα στο PCC οι νέες βιβλιογραφικές εγγραφές που δημιουργούνται σύμφωνα με το πρότυπο έχουν στο Encoding Level τον αριθμό «4» που σημαίνει Core Record και ένα πεδίο περιεχομένων το 042 (MARC21) με την ένδειξη «pcc». Οι νέες ή τροποποιημένες εγγραφές κατατίθενται προς τις κεντρικές υπηρεσίες του προγράμματος, ελέγχονται ως προς την ορθότητα χρήσης των προτύπων και καταχωρούνται στη βάση. Εβδομαδιαίες αλλά και ετήσιες αναφορές εκδίδονται συγκεντρώνοντας όλες τις αλλαγές. Αυτό βοηθά τους καταλογογράφους να δουν συγκεντρωτικά όλες τις αλλαγές και να δρομολογήσουν τις τροποποιήσεις που χρειάζεται στους καταλόγους τους ή να εναρμονίσουν κάποιες από τις πολιτικές τους.

Στα πλαίσια της συνεργασίας μας θα πρέπει κι εμείς να συμφωνήσουμε σε ορισμένα ζητήματα όπως είναι η ποιότητα. Θα πρέπει δηλαδή να δούμε τα σημεία εκείνα τα οποία είναι απαραίτητα ώστε οι εγγραφές μας να θεωρούνται ποιοτικές. Μπορούμε, λοιπόν, να υιοθετήσουμε το μοντέλο της εγγραφής πυρήνα (core record) του PCC⁴ που παρουσιάζει ένα νέο επίπεδο καταλογογράφησης μεταξύ του ελάχιστου και του πλήρους για όλες τις μορφές υλικού. Αυτά τα πρότυπα ορίζουν τα βασικά στοιχεία και δεδομένα που πρέπει πάντοτε να περιλαμβάνονται σε κάθε εγγραφή πυρήνα. Ωστόσο, επιτρέπεται η υπέρβαση και προτείνει στις βιβλιοθήκες ένα νέο επίπεδο ευελιξίας στους τοπικούς καταλόγους τους. Στις εγγραφές core: α)

⁴ <http://www.loc.gov/catdir/pcc/bibco/bibco.html>

περιλαμβάνεται το ελάχιστο των πληροφοριών, έχουν όλα τα Ονόματα, τις Σειρές (440/8XX) και τα Θεματικά Σημεία Πρόσβασης εναρμονισμένα με πρότυπα όπως της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ή άλλα εθνικά, β) είναι δυναμικές και μπορούν να εμπλουτιστούν και γ) προσφέρουν στις βιβλιοθήκες μεγαλύτερη ευελιξία στο να προσαρμόσουν την τοπική καταλογογραφική τους πρακτική στις τοπικές ανάγκες και προτεραιότητες.

Το δικό μας core record θα πρέπει να έχει όλα εκείνα τα στοιχεία που θα συμφωνήσουμε, κυρίως όμως σημεία πρόσβασης από τα αρχεία καθιερωμένων όρων που θα δημιουργηθούν μέσω του ΣΚΕΑΒ. Για τα βασικά προαπαιτούμενα των αρχείων καθιερωμένων αποδόσεων (authorities) μπορούμε να στηριχθούμε στο πρότυπο της IFLA «Mandatory Data Elements for Internationally Shared Resource Authority Records» (1999).

Η τυποποίηση της εργασίας μας (καθιέρώσεις)

Σύμφωνα με τη Μελέτη για τη Δημιουργία του Συλλογικού Καταλόγου (ΕΠΕΑΕΚ, 1997) θα πρέπει να συμφωνήσουμε να τηρούμε όλοι τους ίδιους κανόνες και να συμβουλευόμαστε τα ίδια βοηθητικά εργαλεία για την καθιέρωση ονομάτων και θεμάτων λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη μας εθνικές ιδιαιτερότητες και πρακτικές.

Τα τοπικά συστήματα θα πρέπει να συμβουλευονται το κεντρικό αρχείο καθιερωμένων όρων πριν καθιερώσουν τοπικά κάποια επικεφαλίδα. Νέες εγγραφές καθιέρωσης: α) θα δημιουργούνται τοπικά με βάση τα παραπάνω πρότυπα και πηγές καθώς και τις πρακτικές που θα αναπτυχθούν και θα υποβάλλονται κατευθείαν στο κεντρικό αρχείο καθιέρωσης ή β) θα δημιουργούνται κεντρικά στο συλλογικό κατάλογο ύστερα από πρόταση της ενδιαφερόμενης βιβλιοθήκης που θα περιλαμβάνει τα απαραίτητα στοιχεία για την καθιέρωση.

Για τα Θέματα, ένα σημαντικό ζήτημα, το οποίο χρήζει απόφασης και καθορισμό πολιτικής είναι αν η ανάκτηση των βιβλιογραφικών εγγραφών με βάση τη θεματική επικεφαλίδα θα πρέπει να μπορεί να γίνεται και στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα. Η χρησιμοποίηση της αγγλικής γλώσσας για τη θεματική ανάλυση των τεκμηρίων καθίσταται απαραίτητη για θεωρητικούς λόγους (διεθνής πρόσβαση στον κατάλογο, χρήση της από ερευνητές αλλά και για λόγους περισσότερο πρακτικούς (χρησιμοποιούμε ήδη τις επικεφαλίδες του Κογκρέσου, βρίσκουμε έτοιμη καταλογογράφηση και καθιερωμένα αρχεία). Εργαλεία για την καθιέρωση των θεμάτων: α) Για την αγγλική γλώσσα, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται οι Library of Congress Subject headings (LCSH) και το αντίστοιχο αρχείο σε MARC Library of Congress Subject Authorities, το οποίο είναι διαθέσιμο μέσω του συλλογικού καταλόγου σε όλες τις βιβλιοθήκες, β) Για την ελληνική γλώσσα, θα πρέπει να χρησιμοποιείται ο Κατάλογος καθιερωμένων θεμάτων της Εθνικής Βιβλιοθήκης (ΕΒΕΚΘ) που βασίζεται στο LCSH και το αντίστοιχο αρχείο σε MARC για το οποίο θα πρέπει να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητά του μέσω του συλλογικού καταλόγου σε όλες τις βιβλιοθήκες.

Η χρήση τοπικών θεματικών επικεφαλίδων ή τοπικών θεματικών όρων θα μπορεί να γίνεται από τα τοπικά συστήματα μόνο υπό την προϋπόθεση ότι ακολουθείται αυστηρός διαχωρισμός των θεματικών επικεφαλίδων της LC, των θεματικών επικεφαλίδων της ΕΒΕ στην ελληνική γλώσσα και των τοπικών θεματικών επικεφαλίδων ή όρων ευρετηρίασης που είτε προέρχονται από άλλους θησαυρούς είτε είναι ελεύθεροι. Ο προσδιορισμός του θησαυρού γίνεται και στα δύο Format (UNIMARC και USMARC) στα πεδία 6XX με τη χρήση του υποπεδίου \$2 στο δε MARC 21 με την τιμή του δεύτερου δείκτη 7. Από τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη να οριστούν κωδικοί για τους θεματικούς καταλόγους που χρησιμοποιούμε

(και μετέπειτα του Εθνικού Αρχείου) για χρήση τους στα δύο format. Αυτή τη στιγμή (με πρωτοβουλία της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας) έχουμε πάρει κωδικό για τις θεματικές επικεφαλίδες της ΕΒΕ.

Μεγάλη πηγή προβλημάτων αποτελεί η μη εναρμόνιση της χρήσης των αγγλικών και ελληνικών καθιερωμένων εγγραφών κατά τη δημιουργία ή χρήση τους στις βιβλιογραφικές εγγραφές. Έχουμε έτσι, ελληνικά και αγγλικά authorities (τις περισσότερες φορές όχι συμπληρωμένα) και χωρίς σύνδεση μεταξύ τους. Η αναφορά του όρου που μεταφράστηκε δηλώνεται σε διάφορα πεδία (See ή See Also) ή δεν δηλώνεται καθόλου. Διερευνάται, λοιπόν, η προοπτική χρήσης του πεδίου 7XX – Heading Linking Entries (MARC21 authority) για τον αγγλικό όρο που μεταφράζουμε και ΟΧΙ άλλα πεδία. Η προσέγγιση αυτή θεωρείται η ορθότερη γιατί εξασφαλίζει δίγλωσσο θησαυρό με ισχυρή συνδετική δομή και δίνει τη δυνατότητα ανάκτησης βιβλιογραφικών εγγραφών που είτε περιλαμβάνουν θεματικές επικεφαλίδες στην μία γλώσσα, είτε στην άλλη είτε και στις δύο. Αυτό θα βοηθήσει αφενός σε μία τυποποίηση της πρακτικής και αφετέρου στην παράλληλη ανάπτυξη του ελληνικού αρχείου θεμάτων και τη διατήρηση του δίγλωσσου θεματικού αρχείου (authority ελληνικά και αγγλικά), με συνδεδεμένους όμως τους όρους.

Υποστηρικτικά Εργαλεία

Όλα τα παραπάνω σενάρια για Συνεργατική Καταλογογράφηση δεν μπορούν να υλοποιηθούν σε ικανοποιητικό βαθμό ή καθόλου αν δεν υποστηριχθούν από Βιβλιοθηκονομικά Εργαλεία και ηλεκτρονικές πηγές στις οποίες όλοι θα έχουμε πρόσβαση. Γι' αυτό θεωρείται απαραίτητη η εξασφάλιση από τον ΣΕΑΒ κοινής πρόσβασης όλων των βιβλιοθηκών ενδεικτικά στα παρακάτω:

- LC Authorities, (θεμάτων και Ονομάτων) που ήδη προσφέρονται από την ιστοσελίδα του ΣΚ.
- Classification Web, το οποίο περιλαμβάνει: LCSH, LCCN, συσχετίσεις μεταξύ τους και με ταξινόμηση Dewey.
- OCLC Connection, το οποίο περιλαμβάνει: το WordCat (για copy cataloging) και το Web Dewey,
- Cataloger's Desktop, που περιλαμβάνει τους Anglo-American Cataloguing Rules (AACR2), Library of Congress Rule Interpretations, Subject Cataloging Manuals, MARC 21 Formats, Latest editions of all MARC code lists, Complete list of resources
- BookWhere, για copy cataloging σε καταλόγους βιβλιοθηκών παγκοσμίως.

Αφού συμφωνήσουμε στα πρότυπα σκόπιμο θεωρείται να προχωρήσουμε στη μετάφραση ή προσαρμογή ορισμένων εγχειριδίων στα Ελληνικά. Αυτό πιστεύεται ότι θα βοηθήσει σημαντικά στην ορθή χρήση τους. Ορισμένα που θεωρούνται απαραίτητα είναι:

- Εγχειρίδιο του μορφότυπου MARC21 για βιβλιογραφικές και καθιερωμένες εγγραφές
- Εγγραφή πυρήνας (Core Record) για κάθε μορφή υλικού
- Library of Congress Subject Headings : principles and application / Lois Mai Chan
- Library of Congress rule interpretations updates
<<http://www.loc.gov/cds/PDFdownloads/lcri/index.html>>
- Cataloging Service Bulletin <http://www.loc.gov/cds/PDFdownloads/csb/index.html>
- Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR).

Τελειώνοντας

Πολλοί από μας ίσως πιστεύουν ότι η διαδικασία της καταλογογράφησης έχει σχεδόν φτάσει στο τέλος της για τις βιβλιοθήκες μας. Το copy cataloging μας έχει δώσει τη λύση σε πολύ μεγάλο ποσοστό και πλέον καλύπτουμε τις ανάγκες μας. Συμφωνούμε με αυτή την άποψη μόνο αν έχουμε κατά νου το έντυπο υλικό. Αν δούμε όμως την ανάγκη για καταλογογράφηση (με όποιο πρότυπο) του συνεχώς διευρυνόμενου ψηφιακού υλικού τότε καταλαβαίνουμε ότι τα προβλήματα τώρα αρχίζουν και η ανάγκη για συνεργασία, κοινά πρότυπα και ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εγγραφών είναι περισσότερο απαραίτητα παρά ποτέ.

Στόχος της κοινοπραξίας μας πρέπει να είναι:

- να εναρμονιστούμε με κοινά βιβλιογραφικά πρότυπα για κανόνες καταλογογράφησης, ελάχιστο επίπεδο βιβλιογραφικής περιγραφής (core record), αρχεία καθιερωμένων όρων, μορφή ονομάτων, χρήση και ενημέρωση θεματικών επικεφαλίδων (ελληνικά, αγγλικά) και τυποποίησης των τοπικών δεδομένων (holdings).
- Να δούμε το θέμα της Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης, όλων των συναδέλφων, επάνω στα ειδικά ζητήματα εφαρμογής του μοντέλου Συνεργατικής Καταλογογράφησης. Οι κύριοι άξονες εκπαίδευσης πρέπει να αφορούν ενδεικτικά: καθιέρωση ονομάτων και θεμάτων, καθιέρωση μορφής θεματικής επικεφαλίδας, παραπομπές, MARC authority, Εγγραφή πυρήνας (core record) κ.λπ.
- Τη συγγραφή ή μετάφραση των απαραίτητων εγχειριδίων και οδηγιών

Και να μην ξεχνάμε ότι τελικός στόχος μας είναι: να ελαχιστοποιηθεί η ανομοιογένεια των καθιερωμένων όρων, να υπάρξει σύνδεση των ελληνικών και αγγλικών όρων, να μην γίνονται επαναλαμβανόμενα λάθη ή δουλειά από μέρους των καταλογογράφων, να μειωθεί το κόστος καταλογογράφησης και να αυξηθεί η ποιότητα των εγγραφών, να μπορούμε να συνεργαστούμε με φορείς όπως π.χ. OCLC, Google συνεισφέροντας εγγραφές. Κύρια, να αυξήσουμε την βοήθεια προς τον χρήστη ώστε να πετύχει υψηλότερη Ανάκληση και Ακρίβεια κατά την αναζήτηση του.

Κατ' επέκταση, πρέπει να δουλέψουμε για να δημιουργήσουμε ένα διαλειτουργικό περιβάλλον για ανταλλαγή, αναδιανομή και διάθεση των μεταδεδομένων μας υλοποιώντας ένα ολοκληρωμένο κοινό περιβάλλον πληροφόρησης (βιβλιοθήκες, μουσεία, αρχεία) ώστε να αποφύγουμε επανάληψη προσπαθειών.

Βιβλιογραφία

Booth, H., Hartley, R.J. (2004), *User Behaviour in the Searching of Union Catalogues: An Investigation for Work Package C of CC-interop*, Centre for Digital Library Research, Glasgow, available at: <http://ccinterop.cdli.strath.ac.uk/documents/finalreportWPC.pdf> (accessed 12 January 2005).

CAIRNS Cataloguing and Indexing Working Group (2000), *CAIRNS Project Recommendations for a Cataloguing and Indexing Strategy for Scottish Libraries*, University of Glasgow, Glasgow, available at: <http://cairns.lib.gla.ac.uk/docs/CAIRNSCatStrat.pdf> (accessed 12 January 2005).

Dunsire, G., Macgregor, G. (2004), *Improving Interoperability in Distributed and Physical Union Catalogues Through Co-ordination of Cataloguing and Indexing Policies*, Centre for Digital Library Research, Glasgow, available at:

- <http://ccinterop.cdlr.strath.ac.uk/documents/CCICatInterop.pdf> (accessed 12 January 2005).
- Gilby, J., Dunsire, G. (2004), *COPAC/Clumps Continuing Cooperation Project (CC-interop): Final Report*, Centre for Digital Library Research, Glasgow, Διαθέσιμο από: <http://ccinterop.cdlr.strath.ac.uk/documents/CCiFinalReportVersion1.pdf>, (ημερομηνία πρόσβασης
- IFLA (1977) *Names of Persons: National usages for Entry in Catalogues*. 3rd ed. Comp. IFLA International Office for UBC. London: IFLA International Office for UBC.
- IFLA (1980) *Form and Structure of Corporate Headings : Recommendations of the Working Group on Corporate Headings*. Approved by the Standing Committees of the IFLA Section on Cataloguing and the IFLA Section on Official Publications.
- IFLA (1984) *Guidelines for Authority and Reference Entries*. Recommended by the Working Group on an International Authority System; approved by the Standing Committees of the IFLA Section on Cataloguing and the IFLA Section on Information Technology. London: IFLA International Programme for UBC.
- IFLA (1998), *Functional requirements of bibliographic records*, K.G. Saur, Munchen, Διαθέσιμο από: www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 8 Αυγούστου 2007)
- IFLA (1999) *Mandatory Data Elements for Internationally Shared Resource Authority Records. Report of the IFLA UBCIM Working Group on Minimal Level Authority Records and ISADN*, Διαθέσιμο από: <http://www.ifla.org/VI/3/p1996-2/mlar.htm> (ημερομηνία πρόσβασης 10 Αυγούστου 2007).
- Jordan, J. (2003), "OCLC and the emerging worldwide library cooperative". *Library Management*, Vol. 24 No.3, pp.107-15.
- Lynch, C.A. (1997), "The Z39.50 information retrieval standard – Part 1: a strategic view of its past, present and future", *D-Lib Magazine*, available at: www.dlib.org/dlib/april97/04lynch.html (accessed 12 January 2005), Vol. 3 No.4.
- Macgregor, G. (2005) Towards improved performance and interoperability in distributed and physical union catalogues, *Program: electronic library and information systems*, 39 (3), pp. 227-247.
- Miller, P. (2000), "Interoperability: what is it and why should I want it?", *Ariadne*, Διαθέσιμο από: <http://www.ariadne.ac.uk/issue24/interoperability/> (ημερομηνία πρόσβασης 7 Αυγούστου 2007), No.24.
- Moen, W.E. (2001b), "Mapping the interoperability landscape for networked information retrieval", Proceedings of First ACM/IEEE-CS Joint Conference on Digital Libraries, Roanoke, VA, 24-28 June 2001, University of North Texas, Denton, available at: www.unt.edu/wmoen/publications/MapInteropJCDLFinal.pdf (accessed 12 January 2005),
- Morris, S. (2003) Virtual International Authority: Library, Partners Form Online Name Authority Service, *Library of Congress Information Bulletin*, 62(9), Διαθέσιμο από: <http://www.loc.gov/loc/lcib/0309/authority.html> (ημερομηνία πρόσβασης 13 Αυγούστου 2007).
- Seljak, M., Seljak, T. (2000) COBISS: National Union Catalogue, online bibliography and gateway to other resources. *New Library World*, 101(1153), pp. 12-20.
- Sroka, M., (1997) Creating bibliographic and cataloguing standards and developing cooperation in Polish academic libraries after the implementation of VTLIS. *Information Technology and Libraries*, 16(4), p. 182-193.
- Tillett, B. (2004), *What is FRBR? A Conceptual Model for the Bibliographic Universe*, Library of Congress Cataloging Distribution Service, Washington, DC,

available at: www.loc.gov/cds/downloads/FRBR.PDF (ημερομηνία πρόσβασης 7 Αυγούστου 2007)

ΕΠΕΑΕΚ. Ηλεκτρονική δικτύωση βιβλιοθηκών ΑΕΙ-ΤΕΙ. (1997) *Έκθεση ομάδας εργασίας σύνταξης βιβλιοθηκονομικών προδιαγραφών για το Συλλογικό Κατάλογο*, Αθήνα. Διαθέσιμο από: <http://www.ntua.gr/library/deliv01.htm> (ημερομηνία πρόσβασης: 14 Αυγούστου 2007).

Τσιμπόγλου, Φίλιππος (2006) Μοντέλο συνεργασίας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών : μια συστημική προσέγγιση. *Τεκμήριον*, (6), pp. 29-97.

Τσιμπόγλου, Φίλιππος (2006) Συλλογικός Κατάλογος Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Από την πρόκληση της υλοποίησης στην πρόκληση της επέκτασης λειτουργιών, υπηρεσιών, δημιουργών και χρηστών. Στο: *Συνεργασίες λαϊκών Βιβλιοθηκών - Εργαλεία, πρότυπα και συλλογικοί κατάλογοι [Πρακτικά ημερίδας]*, Νοέμβριος 24, Λειβαδιά, σ. 1-19.